

LÁSZLÓ NOÉMI FŐVÁROSOK

Harminckét magyar koronás király
Szentföldre vivő zarándokút mentén,
aranypecsétes törvénygyűjtemény,
félezer év felségsírok keresztjén –

primási palota, kanyargó utcák,
domb tetején fehér bazilika,
várfalon Szulejmán neve, egy török dzsámi,
vészterhes időt görget a Duna –

boltív és liliom, csipkézett mellvéd,
torony és bástya, kút és lantzene,
Lajos és Mátyás néz a fellegekből
este a hegycsúcs mintha vérzene –

polgári rendek, tűzoltó diákok,
malom, gyárkémény, cifra palota,
vita, országház, földalatti, reptér,
kórház, egyetem, akadémia –

lódobogás és hollószárny sötétje,
agyag és márvány, kő és színezüst,
huzal és érc és tükör és üveg,
s valami örök, fanyar, ősi füst.

Kedves kószáló barátaim, bevallom
nektek, büszke vagyok történel-
münkre. Decembéri utunk során
négy magyar királyi fővárost járunk
be: **Székesfehérvárt, Esztergomot,
Visegrádot és Budapestet.** Nagy kirá-
lyaink palotáiban, templomaiban még a romok
is a hajdani erőt, gazdagságot tükrözik.

Ámulunk-bámulunk, fényképezünk, s közben
mi is Karácsonyra készülünk, akárcsak fény-
ben úszó városaink.

Üdvöz légy, kis Jézuska,
Üdvöz légy, ó, kisbaba!
Mért fekszel a jászolban,
A hideg istállóban?
Ó, ha Magyarországon,
Bicske mezővárosban
Jöttél volna világra,
Akadnál jobb országra.
Mert adnánk jó mézecsket,
Vajat, édes tejecsket,
Szükségedet megszánánk,
Párnácskánkba takarnánk.

Merre zúgnak habjai
Tiszának, Dunának,
Árpád hős magzatjai
Felvirágoznak.

Kölcsey: Himnusz

A történelmi Magyarország vármegyéi. Keresd meg a tiédet.

WEÖRES SÁNDOR

PESTI DUNA-PART TÉLEN

Lassú felhő-árnyék
száll a jég fölött,
nagy foltta terülve
a két part között,

majd odébb húzódik
a Lánchídon át,
választ vánkosaul
egy zöld kupolát,

ott se vár sokáig,
tovább szálldogál,
és mögötte lassan
jó az esthomály.

Milyen hidak kötik
még össze
Budát Pesttel?

Budapest 30 kilométer hosszan húzódik a Duna két oldalán. A két partot ma számos híd köti össze. A legrégebbi és leghíresebb a Lánchíd, melyet gróf Széchenyi István építtetett.

Hideg van, de egy kicsit azért letelepszem József Attila szobra mellé a pesti Duna-parton. Együtt hallgatjuk „hogycsog a felszín, hallgat a mély./ Mintha szívből folyt volna tova,/ Zavaros, bölcs és nagy volt a Duna.”

A Lánchíd

Közben Deák Árpád tanár bácsi elmeséli, hogy Magyarország történelme szorosán összefonódik a méltóságosan hömpölygő folyóval. A magyar állam fővárosai 1100 év óta a Dunához közel vagy éppen a Duna partján épültek.

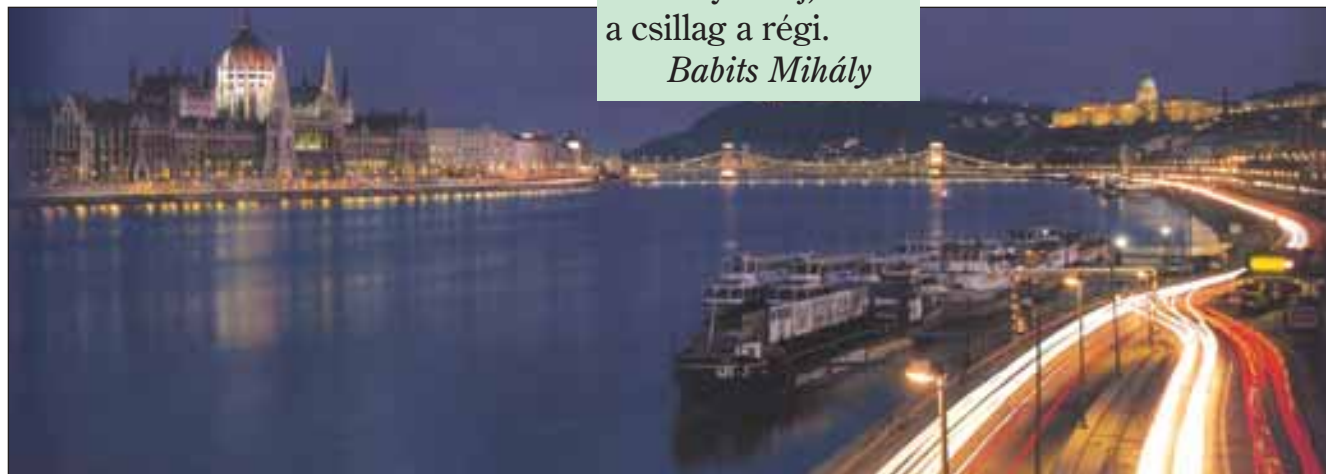
Buda 1347-ben, Nagy Lajos király idejében lett főváros.

„Kerek Európának három város a gyöngye, Velence a vizeken, Buda a hegyen, a síkon Firenze” – így tartották a középkori utazók. S Buda,

Ideleln a város villanya villog,
de fenn a nagy ég száz csillaga csillog:
a villany a földi,
a csillag az égi,
a villany az új,
a csillag a régi.

Babits Mihály

illetve a három város – Buda, Óbuda és Pest – egyesüléséből 1873-ban létrejött Budapest azóta is Európa legszebb fővárosa.

A budapesti Duna-part a Margit hídtól a Gellér-hegyig és a budai Várnegyed 1987-től a Világörökség védett kincse lett.

TORDON ÁKOS

A KŐOROSZLÁNOK KARÁCSONYESTJE

Négy kőoroszlán őrzi a vén Lánchidat. Párban őrködnek a budai és a pesti hídfőnél.

Karácsonyeste a pesti parton havas sötétben állt az Akadémia öreg palotája, a nagy irodaházak, a lakóépületek ablakai viszont karácsonyi világításban tündököltek. Az üres Duna-parton kopogó léptekkel sétált végig az ügyeletes rendőr, nem észlelt semmi rendkívülit.

Az utolsó Duna-parti villamosok, a kilences és a kettes begurult a kocsiszínbe. A villamosvezetők, a karbantartók, az indítók, az ellenőrök sietve indultak hazafelé az ünnepi gyertyagyújtásra, s így nem hallották, amint a kilences izgatottan átszólt a ketteshez:

– Esküszöm, Ketteském, a saját szememmel láttam. A budai hídfőnél felpillantottam a hídra: akkor még mind a két kőoroszlán ott feküdt nagy mogorván az őrhelyén. Eszembe jutott, hogy elfelejtettem kellemes ünnepeket kívánni. No, sebaj, majd a megállóból – gondoltam. De bezzeg néma maradt a berregőm, amikor ismét felnéztem a hídra! Képzeld csak el, se híre, se hamva a két kőoroszlánnak! Még a motorom is leállt a csodálkozástól! Bosszankodott is a vezetőm. De aztán a kavargó hóesésben, a Lánchíd közepén hirtelen felfedeztem a kőoroszlánokat! Egymás mögött baktattak át pesti társaikhoz...

– Elhiszem, Kilenceském – válaszolta ugyancsak izgatottan a kettes villamos. – Én

pedig oroszlánbömbölést hallottam!!! Először azt hittem: a fülem cseng! Másodszor arra gondoltam: egy hajókürt bűg lenn a vízen, de harmadszorra már bizonyos voltam benne, hogy a kőoroszlánok szólaltak meg: kellemes ünnepeket kívántak egymásnak.

– Együtt ünnepelnek! A kőoroszlánok karácsonya! Ilyesmiről még sose hallottam, pedig napjában ezer beszélgető utast szállítok!

– Én sem! Én sem! – rikkantotta a kettes, és izgalmában égnek állt az áramszedője. – Nem kellene odamennünk?

– Menjünk! – ujjongott a kilences. – De hát ajándék is kellene... Vajon minek örülne a négy kőoroszlán?

– Megvillamosoztatjuk őket! – jelentette ki némi gondolkodás után a kettes villamos.

– Nagyszerű ötlet! – lelkesedett a kilences.

Kiszöktek hát a kocsiszínből. – Vezető nélküli villamosok! – csodálkoztak az üres utcák, a gyertyafényes ablakok. Nagyt ámult a Margit híd, nagyt bámult az Országház, még nagyobb az öreg Akadémia komor palotája!

Csak a kőoroszlánok nem bámultak. Kecsen hancúroztak az omló hóban. Kőcsontjaik vidáman recsegték-ropogtak kergetőzés közben. Amikor elfáradtak, egymáshoz simulva elnyúltak a hóban. Ám egyszer csak hegyezni kezdték a fülüket: mintha valaki boldog Karácsonyt kívánt volna nekik!

Felkapták a fejüket, megrázták kősörényüket, s egyszeriben felismerték a két villamost. Tüstént talpon termettek, havas orrukkal sorra végigszimatozták a kocsikat, s közben vidáman dörmögték:

– Köszönjük a jókívánásokat, mi is kelle-

TOMOS TÜNDE rajza

mes ünnepeket kívánunk nektek!

– Szálljatok be! Körbevillamosoztatunk benneteket! – ajánlotta a kettes.

– Itt a karácsonyesti Városnéző Különjárat! – rikkantotta a kilences.

– Ez lesz csak a jó mulatság! – bömbölte az egyik kőoroszlán, és betelepedett a kettesbe.

– Ez aztán a meglepetés! Még sose ültem villamoson! – bömbölte a második, és ő is beszállt.

A másik kettő a kilences villamosra ült.

A két villamos csilingelve zúgott el a Dunaparton. Csilingelt a Kiskörúton, a Nagykörúton, Pesten, Budán, mindenfelé. Hidakon és tereken suhantak keresztül. Az állatkert előtt

vidám trombitálás fogadta őket. A kőelefántok addig trombitáltak az elefántindulót, amíg csak el nem tűnt a kanyarban a két villamos, kőoroszlán utasaival.

A jelzőlámpák zöldre váltottak, a neonfények szalutáltak, a szobrok integettek. Mire a körutazás végére értek, a karácsonyeste is véget ért. A kőoroszlánok megköszönték a két villamos kedvességét, és felszökkentek régi helyükre. Akkor ment arra újra az ügyeletes rendőr, és földbe gyökerezett a lába. De mire megdörzsölte a szemét, a négy kőoroszlán már komoran feküdt az őrhelyén.

Azóta is fejbólintással köszöntik a két villamos, valahányszor csak találkoznak.

Buda Árpád fejedelem szállásterülete. Az első várat IV. Béla király építtette a budai Várhegyen az 1241-es tatárjárás után, majd Nagy Lajos idején, a XIV. században lett a királyság fővárosa. Ekkor kezdődött el a palota építése, amelyet Zsigmond király a gótika, Mátyás a reneszánsz ízlés szerint bővített. Mindez a 150 éves török uralom alatt elpusztult. Csak leírások őrzik a csupa arany, márvány és kőcsipke palotát. A Várhegy mai arculatát csupán 100 éve kapta, amikor a hegyen új, monumentális királyi palota épült, a Mátyás templom karcsú tornyot kapott, a középkori várfal helyén pedig díszes kilátóhely, a Halászbástya épült.

A Mátyás-templom

A Halászbástya

Szent Gellért püspök szobra

A Várhegy szomszédságában álló hegyet Gellért püspökről nevezték el, aki István király tanácsadója, Imre herceg nevelője volt, és akit 1046-ban a lázadó magyarok hordóba zárva innen gurítottak le a Dunába.

A **pesti** oldal sok szép palotája közül az **Országház** a legismeretebb. Építéséhez a Kárpát-medencei Magyarország minden tartománya hozzájárult: a faanyagot a Székelyföld adta, a márványt Biharban bányászták, a kőcsipkét kalotaszegi kőfaragók készítették. Festmények, szobrok, arany, márvány és kristály – az 1906-ban elkészült csodálatos Parlamentből irányítják az országot, itt tartják a legdíszesebb ünnepeket, amikor tudósokat, írókat, művészeket, sportolókat tüntet ki az államfő.

Az Országház a Duna felől illetve a díszlépcső

A címlapon csokornyakendőben várom az angyalt, de abban feszítettem az Operaház bíborpáholójában is.

Psz! – suttogja Mária –
Most már sok az ária!
Fut a kikiáltó:
Alszik a Megváltó!

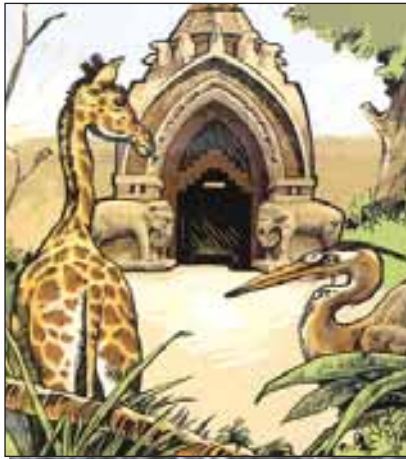
Visky András

A Nemzeti Múzeum ünnepi díszben. Itt szavalta Petőfi Sándor 1848. március 15-én a Nemzeti dalt.

A Millenniumi Emlékmű

Budapest legjelentősebb útvonala az Andrássy út, amely a belvárost köti össze a Városligettel. Alatta halad Európa legrégebb földalatti vasútja. Ezen suhanunk ki a sok látnivalót nyújtó Ligetbe. A Hősök tere első látványossága a Millenniumi Emlékmű, mely a honfoglalás 1000 éves évfordulójára készült. A szoborcsoport Árpádot és a hét honfoglaló vezért ábrázolja. Az árkádok alól történelmünk nagyjai néznek ránk.

A Városliget valóságos gyermekparadicsom. Az Állatkertben 4000 állat vár bennünket. Az állatódobában együtt játszhatunk a kisállatokkal, körszínházban tapsolhatjuk meg az állatok és gondozók bemutatóját, vagy pónilovak húzta hintóban sétálhatunk az árnyas fák, a Kós Károly-tervezte hangulatos állatházak között.

Az Állatkerttől csak egy ugrás a Vidámpark, ahol körhinták, hullámvasút, óriáskerék és elvarázsolt kastély hívogat.

A városligeti tavon csónakázni, télen korcsolyázni lehet.

Szokott anyukátok Karácsonyra zserbót sütni? Ez a finomság egy francia cukrászról kapta a nevét, akárcsak Budapest leghíresebb cukrászdája, a Gerbeaud. Persze nemcsak zserbószeletet kóstolhatunk itt, hanem dobostortát, gundel-palacsintát, rétest is.

A Fővárosi Nagycirkusz villogó fényekkel, zenebónával csalogat:

Itt látható a nagyhírű bűvész! A lábával karikázik, a kezével citerázik, az orrával orgonázik, a fülével figurázik, a szemével gurgulázik, a szájával vacsorázik.

Weöres Sándor

A négy királyi főváros 150 évig török uralom alatt állt. Erre ma már csupán néhány török templom (dzsámi), karcsú torony (minaret), kupolás fürdő emlékeztet.

Budapest Európa legnagyobb fürdővárosa is, ahol számos melegvízű gyógyfürdő és strand várja a látogatókat. A Gellért fürdő, a Rudas fürdő és a Széchenyi fürdő mellett a gyerekek kedvence, a margitszigeti Palatinus.

LÁSZLÓFFY ALADÁR
**OLYAN MAGASZTOS
 A LÁTVÁNY**

Jártatok már Esztergomban?
 Szép nagy Duna-parti dombra
 építették azt a várat,
 hol a múlt magára várat.
 Most a várfal térdig érve
 belekopott ezer évbe...
 De ez mára se lett hátrány,
 olyan magasztos a látvány:
 híres templom-kupolája
 ölel jelképként alája
 újat s romot, ettől örök,
 bár bevette volt a török.
 Őseinknek akadt mersze,
 s végül visszavették persze.
 István király fővárosa
 feledésbe nem megy soha.

„Kertem az egész táj, hol óriás csiga
 Kétszarvú dómjával a bölcs bazilika.”
 Babits Mihály

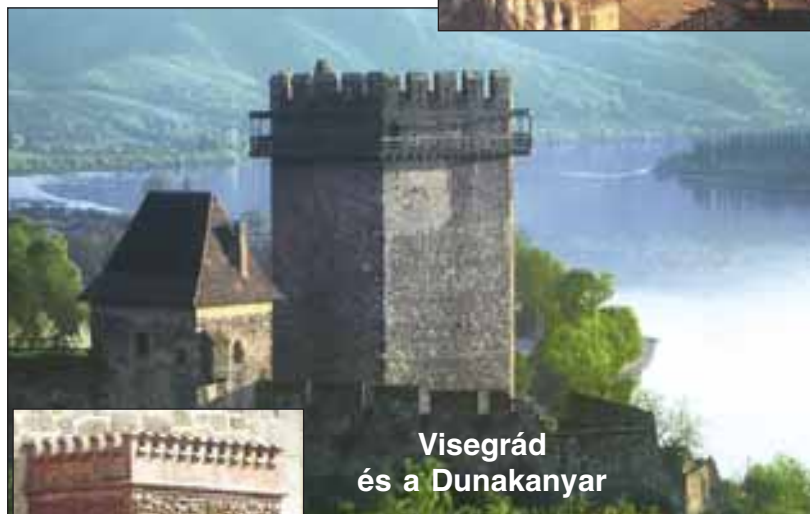
Az esztergomi bazilika

A palota
 Esztergomban

Esztergom, Magyarország első fővárosa Géza fejedelem idején épült. A Duna fölé ugró sziklán, a Várhegyen már a X. században fejedelmi palota állt, melyet később bővítettek, szépítették, és 250 évig Árpád-házi királyaink szálláshelye volt. Itt született, és tartotta esküvőjét a német Gizella hercegnővel Szent István királyunk.

Magyarország legnagyobb temploma, az esztergomi főszékesegyház (bazilika) a XIX. században épült. Hatalmas kupolájából a Dunán közlekedő sétahajók kis papírcsónaknak tűnnek.

Visegrád
 és a Dunakanyar

Visegrád büszke fellegrát IV. Béla 1250 körül építtette. A díszes királyi palota Mátyás király idején élte virágkorát. Királyaink uralkodókat, követeket fogadtak itt. Mindebből 1900-ra csupán romhalmaz maradt, amelyek egy részét mára újjáépítették.

A palota udvarán ma is lovagi tornákat rendeznek. Mintha a középkorba csöppentünk volna: kürtösök jelzik a királyi pár érkezését, az udvari bolond bukfencet hány, az udvari népek megtapsolják a fényes páncélban küzdő lovagokat. Toldi Miklós emlékére évente megválasztják Magyarország legerősebb emberét.

Ebből a vörösmárvány kútból a fényes lakomák idején fehér és vörös bor csorgott.

Székesfehérvárt Géza fejedelem alapította 972-ben. A magyarok „fehér vára” részben a római időkből maradt faragott kövekből épült. Neve arra is utal, hogy királyi székhely volt már Szent István idején. Bár a főváros innen Esztergomba, majd Budára költözött, Székesfehérvár maradt a magyar királyok koronázási városa.

Székesfehérvár főtere

Mit tartanak az emlékmű oroszlánjai?

Ennyi maradt a a Szent István által építtetett bazilikából, amelyben 1257-ig 37 magyar királyt koronáztak, 17-et itt is temettek el. A koronázó templomot, a királysírokat és a királyi palotát a törökök kirabolták, elpusztították.

A Szent Jobb – István király akaratot sugárzó jobbjá Székesfehérvárról a Bihar megyei Szentjobbra, innen ismét Fehérvárra, majd Raguzába, végül Budára került.

Halála előtt István király Jézus anyjának oltalmába ajánlotta Magyarországot. Ezért ábrázolják Máriát gyakran a magyar koronázási jelvényekkel, és nevezik így latinul: Patrona Hungariae. Régi himnuszunk is hozzá fohászodik:

Boldogasszony anyánk,
Régi nagy patrónánk,
Nagy ínségben lévén
Így szólít meg hazánk:
Magyarországról,
romlott hazánkról,
Ne felejtkezzél el
szegény magyarokról!

A magyar Szent Korona

Az ország-alma

Hol őrzik ma a Szent Koronát?

Erre a keresztre esküdtek királyaink

A jogar

Országalapító Szent István szobra Budán

Negyvenezer ember állott a Duna jegén, és Hunyadi Mátyást éltette. Minden templomban meghúzták a harangokat, harsogtak a kürtök, szóltak a sípok, és olyan nagy hangon énekelt mindenki, hogy megtelt a levegőég.

A választás éjszakáját annyi máglyarakás világította meg, hogy az emberek azt hitték, a csillagok szálltak le az égboltról. Soha még királyválasztás ennyi örömmel, ennyi dicsőséggel nem történt.

Egy külföldi követ levele Mátyás király budai könyvtáráról

HEGEDŰS GÉZA írása

Aki láthatta Mátyás királyt, Visegrádot, megnézhetné Budán a Corvina könyvtárat, az soha életében nem feledi el.

Ez a latin szó hollóást jelent. Mátyás király címerében fekete holló van, amely aranygyűrűt tart csőrében. Címere után a királyt is szokták

Hollós Mátyásnak vagy Corvin Mátyásnak nevezni. Minden könyvén ez a hollós címer hirdeti, hogy Mátyás király könyvtárából való. Képzeld csak el, több mint 4000 kötet sorakozik a polcokon!

A nagy terem közepén kényelmes heverő áll, puha bársonypárnákkal. Itt szokott olvasni Mátyás király, ha Budán van. Egyébként ha Visegrádon él, vagy bárhová utazik, mindig visz magával néhány könyvet.

De nemcsak a király olvas itt. A teremben az ablakok előtt magas, ferde tetejű asztaloknál komoly férfiak állnak, és az asztalra tett könyvet lapozgatják. Megtudtam, hogy Mátyás tudósai és költői.

Egyik könyv gyönyörűbb, mint a másik. Minden lapjuk gondosan kifestett, a kezdőbetűk színesek; néha egész képet festett a művész egy-egy kezdőbetű köré. Ezt latinosan iniciálénak nevezik. Némelyik könyv többre kerül, mint három falu. Mátyás király többet költ könyvekre, mint bárki más a mostan élő uralkodók közül. A könyveket részben selyembársonyba, részben dúsan aranyozott, sötétvörös vagy fekete kecskebőrbe kötik.

Festett oldal és iniciálé egy corvinából

Hogyan jutsz el Budáról Pestre kilenc, Pestről Budára hat lépésből? Mindig csak egy betűt szabad megváltoztatnod.

BUDA		PEST
PEST		BUDA

Beatrix és Mátyás

Hová tették a gyertyát a középkori írnokok?

Buda vára Mátyás korában